

Geoff Dyer
De laatste dagen
van Roger Federer
en andere eendes

Uit het Engels vertaald door Ivo Verbeyen

**T
Z
A
R
A**

Hoofdstuk 1

Als het al zo moeilijk is om te beginnen, hoe moet het dan zijn om te eindigen...

—Louise Glück

01.

‘The End’ is het laatste nummer op het eerste album van The Doors. Dat kwam uit in januari 1967, maar het was al opgenomen in augustus 1966, toen de groep iets meer dan een jaar samen was. Het nummer was het resultaat van een reeks liveoptredens in de Whisky a Go Go in Hollywood, maar van die aangepaste versies van de song zijn geen opnames overgebleven. Vanaf het begin in de Go Go was Jim Morrison geobsedeerd door het einde – en niet alleen in ‘The End’. ‘When the Music’s Over’ eindigt met de herhaalde verzekering dat muziek je enige vriend is ‘until the End’. Niet moeilijk om op die manier het einde te overdenken en te voorspellen; uiteindelijk ga je gelijk krijgen.

‘The End’ was het laatste nummer dat het viertal live bracht, in The Warehouse in New Orleans, op 12 december 1970. In maart van het jaar daarop verhuisde de zevenentwintigjarige Morrison naar Parijs, waar hij op 3 juli dood werd aangetroffen in de badkuip van zijn appartement.

02.

In een versie van ‘Tangled Up in Blue’ zegt de niet nader genoemde geliefde tegen Bob Dylan (of wie de verteller van de song ook moge zijn): ‘This ain’t the end, / We’ll meet again someday on the avenue...’

Ze heeft gelijk, het einde is absoluut niet in zicht als ze dit zegt. Het is de tweede regel van de lange openingstrack van *Blood on the Tracks*. Nadat er een proefpersing van het album was gemaakt, bleef Dylan maar prutsen aan de song, en toen het album klaar was om te worden uitgebracht, keurde hij het

af en gaf de voorkeur aan een ritmisch wat fellere versie van 'Tangled Up in Blue', die met andere muzikanten was opgenomen in Minneapolis. (De wijzigingen waren zo laat doorgevoerd dat de plaat op de markt kwam in de oude hoes, met enkel de namen van de eerste muzikanten.) Sindsdien heeft hij het nummer meer dan zestienhonderd keer gebracht, soms met aanzienlijke variaties in tekst en muziek.

03.

Op de muur van de kapperszaak aan Main Street in Venice Beach, waar ik mijn haar laat knippen – en waar The Doors hun carrière begonnen – staat een muurschildering van Jim Morrison, met zijn blote schouders en zijn weelderige zwarte haardos, die er altijd uitzag alsof hij nooit een knipbeurt nodig had. Sinds kort is er in mijn straat eenzelfde muurschildering te zien. Over heel Venice zelfs zijn er nu sporen te vinden van de Lizard King, een eerbetoon aan de rockgod Dionysos. Op de promenade zit altijd minstens één straatmuzikant 'Break on Through' te spelen, of een van de andere grote hits van The Doors.

04.

Op donderdag 10 januari 2019 zat ik wat te lummelen, onzeker over hoe ik zou beginnen aan dit boek over hoe dingen aflopen, toen Andy Murray op de persconferentie vóór zijn wedstrijd in de eerste ronde van de Australian Open iets aankondigde wat neerkwam op zijn afscheid. Het was niet zozeer ontroerend als wel verpletterend om zien. De eerste, vrij onschuldige vraag bleek al te veel voor hem. Hij was niet in staat om te antwoorden en stapte van het podium om te kalmeren. Het was voorbij, zei hij toen hij terugkwam. Hij hoopte op een afscheid op Wimbledon in juli, maar hij wist niet zeker of hij

dat zou halen. Toen een andere journalist vroeg of dit betekende dat de Australian Open mogelijk zijn laatste toernooi zou zijn, zei Murray dat dat heel waarschijnlijk was. Wat betekende dat zijn match op maandag – zondag voor mij in Los Angeles – tegen Roberto Bautista Agut zijn laatste kon zijn. Murray zat daar en beschreef hoe de pijn hem te veel werd, en niet alleen als hij tennis op topniveau speelde, maar evengoed als hij thuis zijn sokken en zijn schoenen aantrok. Zoals wel vaker het geval is bij die persconferenties maakten zijn nuchtere antwoorden de vragen een beetje overbodig. Had hij al met een sportpsycholoog gepraat? Ja, maar zonder succes, want de pijn was er nog steeds. Als dat de pijn had doen verdwijnen, zou hij zich nu prima voelen. Het was een verscheurende en uiteraard absoluut fascinerende vertoning. Dit was het einde, zei Murray, onder andere omdat er geen einde in zicht was – aan de training, het herstel, de pijn; geen idee wanneer hij weer op zijn best zou kunnen zijn. Een regel uit ‘The End’ ging door mijn hoofd, terwijl ik naar deze gladiator van een atleet keek: ‘lost in a Roman wilderness of pain’.

Een van de vragen die mijn interesse in dit onderwerp had gewekt – dingen die ten einde lopen, het laatste werk van een kunstenaar, de tijd die op is – was er een waar ik al lang mee zat: die van Roger Federers uiteindelijke pensionering. Het ophanden zijnde vertrek van de eerste van de ‘grote vier’ van het mannentennis bracht een onverwachte – zij het indirecte – versnelling met zich. Een zes jaar jongere rivaal die op weg was naar de uitgang: het leek Rogers tijd plots ook te verkorten.

Schrijvers hebben vaak een idee hoe ze een boek moeten afronden. Bij sommigen kan dat de vorm aannemen van een voorstel, dat leidt tot een contract. Daar wordt dan een deadline voor het inleveren van het manuscript in afgesproken. Dat geldt niet voor mij, maar de afgang van Murray, als verwacht in een glorieus maar verloren gevecht tegen Bautista

Agut na vijf slopende sets (waarvan hij de eerste twee verloren had) deed me toch nadenken. Het leek me belangrijk dat een boek waarin ik mijn eigen ervaring van veranderingen onder invloed van ouderdom te berde breng, af zou zijn vóór Rogers* afscheid, in de lange nadagen van zijn carrière. Al had ik geen idee waar, wanneer of hoe de dingen zouden aflopen, het werd tijd om eraan te beginnen – aan een boek dat uiteindelijk geschreven zou worden terwijl het leven zoals we het kennen ten einde liep.

05.

In 1972, op een 'Award Expedition (Bronze)' van de hertog van Edinburgh, waren we met een achttal *grammar school*-jongens op kamp ergens in Gloucestershire, toen we het nieuws hoorden over de radio: George Best was gestopt met voetballen. Hij zal toen zesentwintig geweest zijn; ik was veertien. We waren nog niet begonnen met drinken – gewoon in de natuur zijn in plaats van thuis bij onze ouders was genoeg om de kampeertrip spannend te maken, maar het was toch het nieuws over Best dat er iets memorabels van maakte. Eigenlijk maakte hij nog wel een comeback, en pas op 1 januari 1974 speelde hij zijn laatste match voor Manchester United, voordat hij aan de lange en meanderende jaren van zijn verzopen neergang begon. Dit was niet de eerste keer dat ik over het einde van iemands carrière had gehoord, maar het was wel de eerste keer dat ik iemand zag stoppen met iets wat hij graag deed, iets wat zin aan zijn leven gaf. Het was ook de eerste keer dat ik hoorde van een pensionering die niet neerkwam op stoppen en dan weer beginnen met datgene waar men mee

* Inderdaad, 'Roger', niet 'Federer'; al heb ik hem nooit ontmoet, het is Roger, enkel en alleen Roger.

gestopt was. In het geval van Best gaf dat een patroon te zien van stoppen met drinken en dan stoppen met proberen te stoppen met drinken.

06.

In de wereld waar ik in opgroeide – de wereld van slecht-betaald, vaak onaangenaam en ondankbaar werk – was pensionering iets waar mijn familie al vanaf een verrassend jonge leeftijd naar begon uit te kijken. Het was een vorm van promotie, bijna een streefdoel. In de wereld waar ik nu deel van uitmaak, wordt over pensionering zo goed als niet gesproken, of je geeft het tenminste zelden toe. Als je gepensioneerd bent – als je niet meer kunt schrijven, of je krijgt wat je geschreven hebt niet meer gepubliceerd – dan houdt je dat voor jezelf; je houdt je manuscript bij je, want niemand wil het hebben. En trouwens, als een deel van je job erin bestaat thuis in een fauteuil te zitten lezen met je voeten omhoog, dan is er geen verschil tussen werk en pensioen, zelfs als je gaat lezen – ik raad het af, wat voor weer het ook is – met een deken over de knieën.

07.

Dat awardprogramma van de hertog van Edinburgh was heel belangrijk bij mij op school. Het was waarschijnlijk een van de vele minieme pogingen om iets van het karaktervormende ethos van de *public school* – waar rugby, niet voetbal de officiële sport was – binnen te brengen in de *grammar school*. Ik gaf al bij voorbaat de brui aan de strengere eisen en de slopende oefeningen van de niveaus Zilver en Goud, net zoals ik in de lagere school de persoonlijke zwemdiploma's na Brons gelaten had voor wat ze waren. Ik was erdoorheen gesparteld door zowat alle vereiste lengtes in het verstikkende chloorwater

van het zwembad in Pittville op mijn rug te doen. (*Op* mijn rug, niet met de eigenlijke *rugslag*. Het mocht nauwelijks zwemmen heten, maar door wild met mijn benen te trappen en wat met mijn handen te zwaaien slaagde ik erin om veel langere afstanden af te leggen dan ik ooit met conventioneel erkende methodes van voortstuwning had gekund.) Mijn ma naaide de bronzen overlevingsbadge plichtsgetrouw op mijn zwembroek, en dat was het dan. Mijn ouders konden niet zwemmen; ze beschouwden ‘kunnen zwemmen’ als een van de vele dingen die buiten hun bereik lagen, en ze waren tevreden met deze derderangs bevestiging van de overlevingsvaardigheid van hun kind in water; het was voor hen voldoende bewijs van generationele vooruitgang.

Mijn vader, een eeuwig grommelende antiroyalist, had nooit veel enthousiasme weten op te brengen voor het programma van de hertog van Edinburgh. Hij vermoedde dat het op een of andere duistere wijze wel de zakken zou vullen van de dommige hertog (wiens fysieke gelijkenis met mijn vader best griezelig was). Hij was dan ook helemaal niet ongelukkig toen ik ermee ophield. Brons was in mijn familie altijd voldoende.

Vele jaren later leverde ik voor de radio een essay in over een woord dat verband hield met de Olympische Spelen. Ik weet niet meer wat mijn woord was, maar Gillian Slovo koos, heel slim, het woord ‘vierde’. Zij had het over de deelnemers die net een medaille missen, en bijgevolg volledig vergeten raken. Ze verdwijnen zonder erkenning, gaan feitelijk volledig onder in de anonieme massa die na hen aankomt. Houd ze even in gedachte, de leden van deze groep van net-verliezende losers die, nadat de olympische vlam is gedoofd, huiswaarts zijn gekeerd om weer te beginnen aan de applausloze routine van de training, of aan de onzekerheden van het pensioen. Maar kijk, vervolgens worden ze zonder enig ceremonieel opgewaardeerd tot brons, omdat een van de drie die stonden

te gloriëren op het podium wegens doping is gediskwalificeerd.*

08.

‘Ik ben altijd een opgever geweest’, zo kondigt de verteller van *Budding Prospects* aan, de tweede roman van T.C. Boyle. Boyle zelf is het tegenovergestelde van een opgever gebleken: hij schrijft in zo’n tempo dat zijn uitgevers alle moeite hebben om gelijke tred te houden met zijn productiviteit. Hij geeft niet langer les aan de University of Southern California, waar ik nu het kantoor en de stoel (niet de leerstoel) bezet die de zijne waren. De eerste alinea van de roman is een lange lijst van alle dingen die de verteller heeft opgegeven: ‘Ik stapte uit de scoutsbeweging, de zangvereniging, de fanfare. Gaf mijn krantenronde op, keerde de kerk de rug toe, bedankte voor de basketbalploeg. Ik stopte met mijn universitaire studies, ontliet het leger met een 4-F wegens psychische instabiliteit, ging weer naar school, zette door, begon aan een doctoraat over negentiende-eeuwse Britse literatuur, zat op de eerste rij, maakte vlijtig notities, kocht een bril met hoornen montuur, en gaf op aan de vooravond van mijn examenreeks.’ Deze epische samenvatting van gekortwiekte prestaties culmineert in de verklaring: ‘Het enige waar ik niet van wegliep, was het zomerkamp.’ De volgende alinea telt exact zes woorden: ‘Laat ik dat maar eens vertellen.’

Zo gesteld klinkt het allemaal heel makkelijk.

* Het enorme verschil tussen de derde en de vierde plek – tussen brons en niets – in de Olympische Spelen, dat verschil is er niet in de wereldbeker voetbal. Hoewel er voor de verliezende halvefinalisten een wedstrijd om de derde plaats bestaat, zijn de twee ploegen zodanig verteerd door de gedeelde ontgoocheling dat geen van beide echt nog wil spelen – en niemand wil ze echt nog zien spelen. De competitie is gewoon voorbij; derde worden, eerder dan vierde, dat biedt geen troost.

Oorspronkelijke titel: *The Last Days of Roger Federer*
© 2022, Geoff Dyer
All rights reserved

© 2023 Uitgeverij TZARA / Standaard Uitgeverij nv
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen
en Ivo Verheyen

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Ontwerp omslag en binnenwerk: Herman Houbrechts
Opmaak binnenwerk: www.intertext.be
Auteursfoto: Guy Drayton

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-
bestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op
welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3929 9
D/2023/0034/340
NUR 320